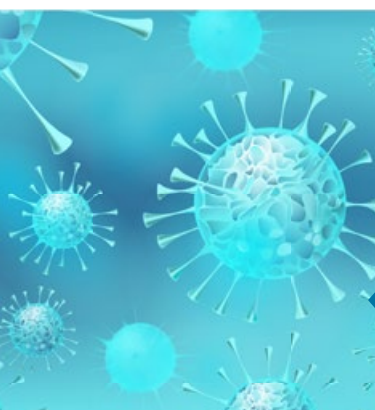

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Kees van Nieuwamerongen, ILT

'Reflectief, doelgericht en bestuurlijk toezicht past bij deze hoog presterende sector'

Marjan van Giezen, IenW

'We hoeven ons geen zorgen te maken over de kwaliteit van het drinkwater'

Corona

Drinkwater zeer goed beschermd tegen virussen

Vewin

23ste jaargang, nummer 2
mei 2020

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Arjen Frentz, frentz@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frentz, Hans de Groene,
Amarins Komduur,
Patricia van der Linden,
Philip Reedijk
redactiewaterspiegel@vewin.nl

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

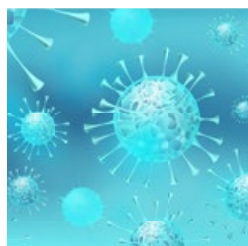
Van Beek Images, Maas
Communicatie/Tom Pilzecker,
Jonas van Impe, Marijke Kodden,
Fjodor Buis, Vewin, Shutterstock,
Hollandse Hoogte

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 90611, 2509 LP Den Haag. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie: redactiewaterspiegel@vewin.nl.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maisproducten en aardappelzetmeel.

Inhoud

Coronavirus: levering en kwaliteit drinkwater geborgd 4

Kort nieuws 6

Column: Michel van Eeten en medeauteur Xander Bouwman 7

Toezicht op drinkwater 8

Rli-advies over gevaarlijke stoffen verdient opvolging 13

Kort nieuws: Dunea en Rijnland versterken samenwerking 15

Verbetering grondwaterkwaliteit nitraat in belangrijke fase 16

Concrete afspraken verbetering waterkwaliteit Rijn 18

Nationale Kraanwaterdag 22

Is de Richtlijn Stedelijk Afvalwater nog steeds actueel? 24

PWN energieneutraal 27

Marjan van Giezen neemt afscheid 28

Het Waterpaspoort van Laura Bromet 30

Green Deal biedt ook blauwe kansen 32

Achterspiegel 36

8 Toezicht op drinkwater

De Inspectie Leefomgeving en Transport is door de minister van Infrastructuur en Waterstaat aangewezen als integrale toezichthouder op de drinkwatersector. Hoe geeft de inspectie invulling aan het toezicht? Hoe ontwikkelt dat toezicht zich in de komende jaren? En hoe ziet volgens de inspectie het ideale toezicht voor de drinkwatersector eruit? Kees van Nieuwamerongen, directeur Publieke Instituties en Control, geeft antwoord.

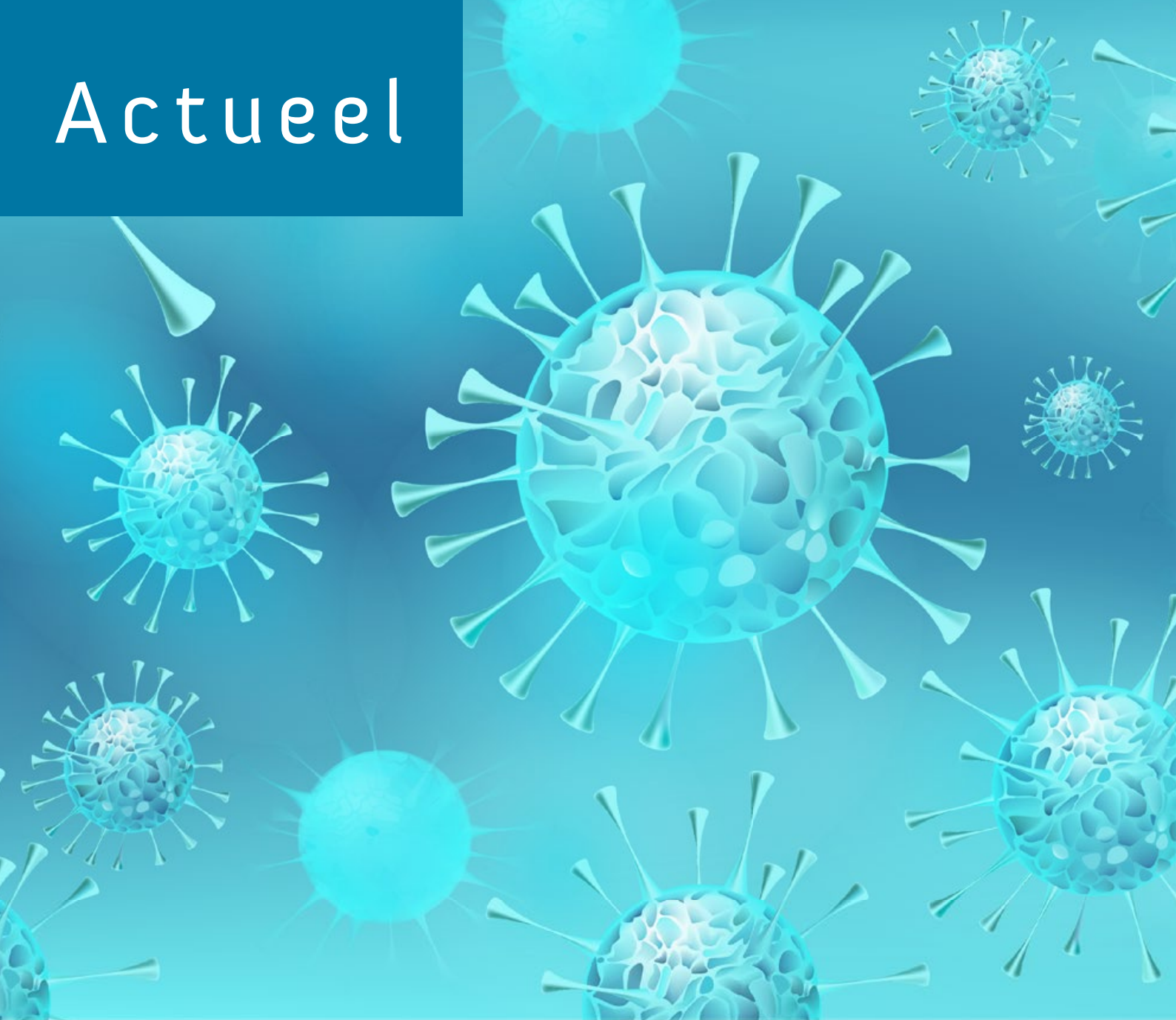
16 Verbetering grondwaterkwaliteit nitraat in belangrijke fase

In de Landelijke Bestuursvereinkomst Aanpak Nitraat is eind 2017 afgesproken in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden de concentratie van nitraat terug te dringen tot onder de 50 mg/l in het uitspoelingswater uit de wortelzone. Eind juni komen Rijk, Interprovinciaal Overleg, Land- en Tuinbouw Organisatie en Vewin samen om te beoordelen of er voldoende perspectief is of dit gaat lukken.

Marjan van Giezen neemt afscheid

Na een periode van vijf jaar neemt Marjan van Giezen afscheid als manager en plaatsvervangend directeur Water, Ondergrond en Marien bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Op de dag van het interview (1 april) is ze net begonnen in haar nieuwe functie, afdelingshoofd Luchtruim en Regionale Luchthavens bij hetzelfde ministerie.

Drinkwater zeer goed beschermd tegen virussen

Coronavirus: levering en kwaliteit drinkwater geborgd

Volgens onderzoeksinstituut KWR is drinkwater zeer goed beschermd tegen alle virussen, inclusief het coronavirus. Coronavirussen zijn onderdeel van een groep virussen die niet goed en niet heel lang in water standhouden en relatief makkelijk te verwijderen en inactiveren zijn.

De drinkwaterbedrijven die drinkwater uit oppervlaktewater bereiden, hebben allemaal een meervoudige desinfectiebarrière ingesteld gericht op het verwijderen van bacteriën, virussen en protozoën, die ook geborgd zijn door de Analyse Microbiologische Veiligheid Drinkwater. Grondwater is goed beschermd in de bodem tegen alle microbiologische verontreinigingen, inclusief virussen. Ook de strenge hygiënevoorschriften voor aanleg en werkzaamheden maken dat de drinkwatersector goed beschermd is tegen alle microbiologische verontreinigingen.

De kans dat het coronavirus via kraanwater verspreid wordt is nihil. Een griepvirus wordt niet verspreid via het drinkwater. De griepvirussen zitten in druppeltjes snot, slijm en speeksel. Door praten, hoesten of niezen worden de virussen verspreid. Dit gebeurt vooral in ruimten waar mensen dicht bij elkaar zitten en waar slecht geventileerd wordt, bijvoorbeeld in een trein of bus, een school of kinderdagverblijf. Ook worden virussen overgedragen via handen en voorwerpen, zoals een deurknop. Als iemand bijvoorbeeld na het vastpakken van de deurknop, zijn mond, neus of ogen aanraakt, kan hij besmet worden.

Leidingen doorspoelen na stilstand

Voor de waterkwaliteit is het belangrijk leidingen goed door te spoelen wanneer de leidingen een tijd niet gebruikt zijn. Veel waterleidingen in bijvoorbeeld scholen, zwembaden, kantoren, horeca, zorginstellingen, sportscholen en hotels worden als gevolg van de maatregelen tegen het coronavirus op dit moment niet gebruikt. Wanneer kraanwater langere tijd stilstaat, is het niet meer vers en kan de waterkwaliteit negatief worden beïnvloed. Zo kan bijvoorbeeld de legionellabacterie, die de veteranenziekte kan veroorzaken, een probleem vormen.

Drinkwaterbedrijven adviseren daarom als het water langer dan een week niet gebruikt is, de leidingen goed door te spoelen voor het weer in gebruik genomen wordt. Bij het beheersen van risico's rond legionella ligt de verantwoordelijkheid bij de eigenaar van de binneninstallatie. Zie voor de te nemen maatregelen en meer informatie over legionellapreventie de website van de ILT.

Continuïteitsplannen

De drinkwaterbedrijven verwachten geen problemen met de levering en kwaliteit van het drinkwater als gevolg van het coronavirus (COVID-19).

De continuïteit van de drinkwatervoorziening is een randvoorwaarde voor het goed functioneren van de samenleving. Daarom hebben bedrijven een wettelijke leveringsplicht en zijn ze verplicht om zich op allerlei dreigingen en gevaren voor te bereiden. Eén van de gevaren betreft personeelsuitval als gevolg van een griep пандеміе. Alle drinkwaterbedrijven hebben voor specifiek griep пандеміе continuïteitsplannen opgesteld. In deze plannen staan maatregelen om de verspreiding van het virus te voorkomen, maar ook maatregelen en de handelwijze wanneer het virus daadwerkelijk tot personeelsuitval leidt. Hierbij wordt nauwlettend naar de adviezen van de rijksoverheid gekeken.

Door de volautomatische procesvoering, de mogelijkheid om te telewerken, de eigen noodstroomvoorziening en voorraden hulpstoffen, zijn de drinkwaterbedrijven in staat om bij een griep пандеміе de continuïteit van de drinkwaterlevering te garanderen. Er is dus geen reden om extra flessenwater in te kopen.

Vewin benadrukt dat het cruciaal blijft om de grensoverschrijdende toevoer te verzekeren van chemicaliën en andere producten (zoals bv. leidingmaterialen) die gebruikt worden bij de drinkwaterproductie en -distributie, zodat de voorraden bij de drinkwaterbedrijven aangevuld kunnen worden en de continuïteit van de drinkwatervoorziening gegarandeerd kan blijven. Het snelle en vrije verkeer van deze goederen binnen de EU is daarom van het grootste belang.

Werkzaamheden infrastructuur

Werkzaamheden aan de infrastructuur voor de drinkwatervoorziening gaan in beginsel zoveel mogelijk door. Werkzaamheden die nodig zijn om de leveringszekerheid van de drinkwatervoorziening te garanderen, worden altijd uitgevoerd. De RIVM-richtlijnen worden daarbij in acht genomen. Leveringsonderbrekingen worden bij alle werkzaamheden zoveel mogelijk beperkt en waar nodig wordt alternatief drinkwater aangeboden. Geplande werkzaamheden waarbij klantcontacten noodzakelijk zijn, worden zoveel mogelijk uitgesteld, en gebieden en locaties met kwetsbare groepen worden gemedend.

De drinkwatersector steunt het protocol 'Samen veilig doorwerken' dat het Rijk en de bouw- en technieksector hebben vastgesteld. Het protocol biedt een handreiking voor hoe er, ook bij werkzaamheden voor de drinkwaterinfrastructuur, op een veilige manier doorgewerkt kan worden.

Geen afsluitingen

Indien sprake is van onbetaalde drinkwaterfacturen wordt door de drinkwaterbedrijven niet het ultieme middel – afsluiting van de drinkwatertoevoer – ingezet. Wel blijft de betalingsverplichting voor alle gebruikte drinkwater in stand. Bestaande afsluitingen wegens wanbetaling worden op verzoek opnieuw aangesloten op het drinkwaternetwerk. De bestaande betalingsverplichtingen, incasso- en/of schuldhelpverleningstrajecten blijven van kracht. Indien noodzakelijk wordt de afsluiting na afloop van de COVID-19 maatregelen van de rijksoverheid opnieuw geëffectueerd. De drinkwaterbedrijven betrach ten cou lance met klanten die in betalingsproblemen komen door het coronavirus.

Ten behoeve van de veiligheid van de medewerkers van het drinkwaterbedrijf worden de bestaande COVID-19 veiligheidsinstructies gehanteerd.

DE DRINKWATERSECTOR
STEUNT HET PROTOCOL
'SAMEN VEILIG DOORWERKEN'

Het Vewin Jaarverslag 2019 is uit!

In 2019 toonde het rapport 'De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland' aan dat de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater als bron voor drinkwater onder toenemende druk staat. Vewin bood dit rapport aan minister Van Nieuwenhuizen aan. De Tweede Kamer vroeg om prioriteit voor drinkwaterbronnen in de KRW-plannen. Het is zaak dat de Versnellingsafspraken in 2020 komen tot concrete afspraken.

De Beleidstafel Droogte, waar Vewin aan deelnam, heeft veel nuttige aanbevelingen opgeleverd. De nieuwe Beleidsnota Drinkwater zal in dit kader specifiek ingaan op inspanningen die nodig zijn om te komen tot een klimaatbestendig drinkwaterbeleid.

Aan het eind van het jaar sloten het Europees Parlement en de Raad van de EU een akkoord over de herziening van de Drinkwaterrichtlijn. Vewin heeft inbreng geleverd in discussies van de Raad en het EP. De herziening komt grotendeels tegemoet aan het verlanglijstje van Vewin.

In deze editie van de Waterspiegel treft u een flyer aan met daarin een samenvatting van de belangrijkste ontwikkelingen en mijlpalen in het werk van Vewin van het afgelopen jaar.

In het complete jaarverslag leest u wat er afgelopen jaar op hoofdlijnen speelde in de drinkwatersector, waar Vewin op inzette en welke resultaten Vewin boekte.

Benieuwd geworden? U leest ons jaarverslag op bit.ly/Vewinjaarverslag2019.

Ria Doedel interim-directeur bij PWN

Ria Doedel heeft bij PWN de directeursstaken op zich genomen. Zij neemt veel ervaring mee op het gebied van drinkwater; zij was ruim twaalf jaar directeur bij drinkwaterbedrijf WML in Limburg.

Doedel nam in juni 2019 afscheid bij WML. Zij is op interimbasis aangetrokken bij PWN, in principe voor de duur van zes tot twaalf maanden.

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer zijn dat hoogleraar Michel van Eeten en promovendus Xander Bouwman (beiden TU Delft).

Blussen met nullen en enen

Afhankelijkheid roept angst op. Over technologische afhankelijkheid publiceerde de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) recent zijn rapport 'Voorbereiden op digitale ontwrichting': als het onverhoopt misgaat, dient de overheid een 'digitale brand' meester te kunnen worden. Daarom wil de WRR een nieuwe bevoegdheid voor een 'digitale brandweer'. Ook minister Grapperhaus pleitte recent voor meer doorzettingsmacht voor de overheid.

Waarom? Omdat digitale verstoringen een grotere dreiging vormen dan vroeger. De digitale en fysieke werelden raken steeds vervlochten. Daardoor kunnen digitale storingen leiden tot fysieke gevolgen. Die redenering klopt, maar vervolgens trekt men de verkeerde conclusie. Namelijk dat de overheid nieuwe bevoegdheden nodig heeft, speciaal voor digitale verstoringen.

De WRR en de minister begrijpen niet dat er achter deze ontwikkeling een paradox schuilgaat: naarmate digitale verstoringen ons meer fysiek raken, zijn we juist beter op die verstoringen voorbereid. Want voor de omgang met fysieke verstoringen hebben we al uitgebreide publiek-private structuren opgetuigd, juist in de vitale sectoren.

De voorstellen van de WRR en de minister getuigen van cyber-exceptionalisme: de gedachte dat cyber of digitaal een eigen domein vormen dat eigen structuren nodig heeft. Maar als digitaal en fysiek innig verweven zijn geraakt, is het niet langer zinnig ze te scheiden. En dus is digitaal geen eigen domein meer, zo het dat ooit al was. De WRR tuimelt hier in een zelf gegraven conceptuele valkuil.

Men wijst graag naar het voorbeeld van Maersk, de containerrederij die in 2017 getroffen werd door de NotPetya ransomware. De bedrijfsvoering viel stil en dat had gevolgen voor de Rotterdamse haven. Het belangrijkste gevolg dat men noemt: lange files. Hebben we een bataljon computernerds, de 'digitale brandweer' van de WRR, nodig om de files in de Rotterdamse haven op te lossen? Nee, daarvoor hebben we politie en verkeersbegeleiders nodig. Nogmaals: we hebben al structuren om fysieke verstoringen het hoofd te bieden. Door de nadruk te leggen op de digitale aanleiding, wordt ten onrechte de indruk gewekt dat we hier met nieuwe vormen van verstoring te maken hebben, waarop we niet voorbereid zijn.

In een complexe IT-omgeving is het normaal dat dingen fout gaan. Talloze verstoringen trekken door onze IT: grensoverschrijdend, onvoorzien, onbegrepen. En toch is er geen sprake van ontwrichting, omdat er wel degelijk effectieve responscapaciteit bestaat. Binnen organisaties, en zo nodig met hulp van marktpartijen. De meeste verstoringen gaan ongemerkt aan het publiek voorbij.

De overheid kijkt achteraf naar een verstoring zoals bij Maersk en zegt: 'Er was onvoldoende responscapaciteit, want er lag geen protocol, dit scenario was niet voorzien, de verantwoordelijkheden waren niet duidelijk belegd'. Zo redeneert ook de WRR. Maar in werkelijkheid worden allerlei verstoringen op dagelijkse basis al zeer voortvarend aangepakt. Ondanks het gebrek aan een protocol. Ik zou eerder zeggen: dankzij.

Twee jaar na 9/11 sprak ik een Amerikaanse onderzoeker op het gebied van high reliability organizations. Hij had gekeken naar hoe op die fatale dag de Amerikaanse luchtvaartautoriteit ineens duizenden vliegtuigen op de grond had gezet. Het besluit om het luchtruim geheel leeg te maken kwam van een operations manager, iemand vrij laag in de hiërarchie. Het was ook nog eens zijn eerste werkdag.

Het werd een doorslaand succes. Zonder ongelukken werd iets gedaan dat nog nooit eerder was vertoond. Waar zelfs nooit eerder over was nagedacht. De conclusie na afloop: 'Geluk gehad. Laten we snel een protocol opstellen'. Nee, zei de onderzoeker, dat is precies de verkeerde conclusie. Dit ging goed omdat capabele professionals in het complexe operationele proces ruimte hadden om te handelen en te improviseren. En dat is precies wat een protocol stuk zou maken.

Andere culturen kennen de regendans, de pauselijke zegen of het bloedoffer, onze samenleving heeft het protocol. Met het protocol in de hand geloven we dat we de complexe en chaotische realiteit onze wil hebben opgelegd. Het protocol is een totem. Het is verleidelijk hiermee onze afhankelijkheid van technologie te bezweren.

Maar voor die afhankelijkheid hoeven wij niet bang te zijn. Hoe meer alles digitaliseert, hoe meer digitaal ophoudt een eigen domein te zijn. Laat de overheid zich richten op haar bestaande taken en op de structuren die we al hebben om de gevolgen van ontwrichting te bestrijden. Met inzet van alle middelen daarvoor, inclusief de analoge brandweer.

Deze column is een samenvatting van de Van Slingelandtlesing. De complete tekst is te vinden op bestuurskunde.nl.

Column

Michel van Eeten, hoogleraar
Cyber Security, TU Delft.

Kees van Nieuwamerongen, directeur Publieke Instituties en Control, IIT.

Inspectie Leefomgeving en Transport houdt toezicht op drinkwater

‘Reflectief, risicogericht en bestuurlijk toezicht voor hoog presterende sector’

De Inspectie Leefomgeving en Transport is door de minister van Infrastructuur en Waterstaat aangewezen als integrale toezichthouder op de drinkwatersector. Hoe geeft de inspectie invulling aan het toezicht? Hoe ontwikkelt dat toezicht zich in de komende jaren? En hoe ziet volgens de inspectie het ideale toezicht voor de drinkwatersector eruit? Kees van Nieuwamerongen, directeur Publieke Instituties en Control, geeft antwoord. 'Reflectief, risicogericht en bestuurlijk toezicht past bij deze hoog presterende sector.'

Het ministerie heeft eind 2012 het toezicht op het Nederlandse drinkwater overgedragen aan de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). De ILT houdt op een groot aantal sterk uiteenlopende terreinen toezicht: van de veiligheid op Schiphol en andere luchthavens tot de rij- en rusttijden van taxi- en vrachtwagenchauffeurs, van vervoer van gevaarlijke stoffen over het water en spoor tot de ruim honderd Defensielocaties, van afvaltransport tot drones en van woningcorporaties tot de drinkwatersector. Deze keur aan werkgebieden, onderwerpen en disciplines vraagt van de inspectie, waar zo'n elfhonderd mensen werken, maatwerk.

Kwaliteit, leveringszekerheid en doelmatigheid

We vragen Kees van Nieuwamerongen hoe het toezicht op de drinkwatersector eruitziet. 'De rol van integraal toezichthouder omvat als

het om drinkwater gaat drie deelgebieden: kwaliteit, leveringszekerheid en doelmatigheid. Opvallend is dat de drinkwaterbedrijven op al die terreinen goed presteren. Wat betreft de kwaliteit van het geproduceerde water: die is uitzonderlijk hoog. Wij baseren ons oordeel op de 640.000 metingen die per jaar op verschillende plekken en momenten worden gedaan. De laatste rapportage van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) liet zien dat er op slechts 0,1% afwijkingen worden gemeten. Afwijkingen die grotendeels geen gevaar vormen voor de gezondheid!'

Toch gaat het aan de kraan niet altijd goed, zoals het RIVM afgelopen jaar heeft onderzocht. Mensen kunnen via kraanwater lood binnenkrijgen. Dit is vooral het geval bij oude huizen die nog loden waterleidingen hebben. Ook kan in huizen met nieuwe leidingen

‘IDEALITER Zouden WIJ OVERBODIG MOETEN ZIJN’

en kranen die nog niet goed zijn doorgespoeld, tijdelijk meer lood in het kraanwater zitten. De Gezondheidsraad heeft tips gegeven hoe hiermee om te gaan voor de korte termijn, voorafgaand aan de noodzakelijke vervanging van de leidingen.

Positief over de sector

‘Als het gaat om het toezicht op leveringszekerheid baseren wij ons op de verstoringsrisicoanalyses en de leveringsplannen van de bedrijven en hun meldingen van storingen én oplossingen. Wat betreft de doelmatigheid houden we onder meer toezicht op de totstandkoming van de drinkwatertarieven. Hoe zijn deze opgebouwd, zijn deze transparant en niet-discriminerend? Wat zijn de verschillen tussen de bedrijven? Jaarlijks analyseren we de kostenopbouw van de drinkwatertarieven op voorgaande punten en bepalen we ons oordeel. De Autoriteit Consument & Markt (ACM) verleent ons hierbij belangrijke ondersteuning.’

Wat zijn over het algemeen de bevindingen van de inspecteurs?

‘Wij zijn heel positief over de sector. De drinkwaterbedrijven leveren hoge kwaliteit drinkwater tegen geen overdreven hoge kosten. Onze bevindingen rapporteren we jaarlijks aan de ministers en aan de Tweede Kamer, en dit jaar brengen we ook weer de prestatievergelijking uit.’

Naast het toezicht op de drinkwaterbedrijven in Nederland, houdt de ILT ook toezicht op drinkwater en elektriciteit in Caribisch Nederland. ‘De uitdagingen daar zijn nog wat anders

dan in Nederland, maar ook daar zijn positieve ontwikkelingen te zien.’

Laatste zekerheidstelling

Naast het centrale toezicht door de ILT wordt er ook decentraal toezicht gehouden. *Hoe ziet Van Nieuwamerongen de rolverdeling tussen het centrale en decentrale toezicht?*

‘Gemeenten en provincies houden als aandeelhouder/eigenaar natuurlijk ook toezicht op alle aspecten van de bedrijfsvoering en bedrijfsresultaten. Ik ben van mening dat de eigenaren via de raad van commissarissen een belangrijkere rol in toezicht en handhaving hebben dan wij als centraal instituut. Dat is logisch; provincies en gemeenten worden direct geconfronteerd met en geïnformeerd over bedrijfsvoering, kwaliteit, incidenten en storingen. Feitelijk is het decentrale toezicht het interne toezicht. Ik zie ons als laatste zekerheidstelling. Idealiter zouden wij overbodig moeten zijn.’

Vertrouwen

Zou de ILT zich werkelijk overbodig kunnen maken?

‘Nee, maar ik streef er wel naar dat we onze toezichtsrol zo klein mogelijk maken. Zeker bij sectoren die gewoon goed presteren. Dat is bij onze nationale drinkwaterproductie al decennialang het geval. Wij vinden ons drinkwater ‘normaal’ en vanzelfsprekend. Die hoge kwaliteit is tegelijkertijd de achilleshiel. Alleen daarom moet er naast een decentrale altijd ook een centrale toezichthouder blijven. Maar wel branchespecifiek en in verhouding met de prestaties van de sector. Als het om het huidige drinkwatertoezicht gaat, werken

we met vier medewerkers aan drinkwatertoezicht en met twee medewerkers aan de goedkeuringen en ontheffingen. Daarnaast maken we gebruik van kennis van het RIVM.'

Bestuurlijk toezicht

In lijn met deze visie vindt Van Nieuwamerongen dat de wijze van toezicht door zijn dienst vooral bestuurlijk moet zijn. 'Ik sta op het punt dat we een vinger aan de pols moeten houden als het gaat om de governance van de verschillende bedrijven. Kijk naar de checks & balances, hoe is het risicomanagement ingericht, wat zijn de gevarensenario's en hoe kunnen de bedrijven daarop acteren? Het interne toezicht op de uitvoering laat ik graag over aan de gemeenten en provincies, het externe toezicht moet zich vooral op bestuurlijk vlak afspelen. Zo verkennen we op dit moment samen met de sector een afwegingskader voor niet-wettelijke activiteiten. Wij moeten vragen durven stellen over de rol van de gemeente in deze bedrijven. Welke petten hebben zij op? Hoe verhoudt de eigen gemeentebegroting zich tot die van de doelen van de drinkwaterbedrijven? Wij moeten erop toezien dat een drinkwaterbedrijf geen spreekwoordelijke 'pinautomaat' is. Zijn de handelingen van de aandeelhouders ook altijd gericht op het drinkwaterbelang? Doelmatige en duurzame drinkwatervoorziening moet het gedeelde uitgangspunt zijn. Daarom moeten wij óók de nevenactiviteiten van deze sector in de gaten houden en vragen durven stellen. Ik verwacht dat we in de toekomst de rol van bestuurlijk toezicht meer gaan pakken.'

Proactief

Hierbij haalt Van Nieuwamerongen ook de meer overkoepelende thema's aan waarop de inspectie een rol wil én kan spelen. 'In algemene zin hebben wij steeds meer de taak om grotere problemen te herkennen en voor te zijn. Problemen die zich niet speciaal op uitvoerend terrein afspelen, maar die de uitvoering wel kunnen gaan raken. Thema's als droogte raken bijvoorbeeld de waterschappen, boeren en drinkwaterbedrijven. Het stikstofprobleem en de emissie in de lucht hebben ook effect op de drinkwaterbronnen, net als de toenemende drukte in de bodem. Ook de ontwikkeling van nieuwe drinkwaterbronnen zoals regen- en afvalwater volgen we. Welke problemen levert dat op, qua regelgeving en gezondheidsrisico's? Welke kansen heeft deze circulaire (drink)waterwinning? Wij zien die druk én de kansen; we zijn betrokken bij de discussie hierover. We zijn er in mijn optiek als inspectie niet alleen toezichthouder van regels, maar ook om kritische vragen te stellen, initiatieven te volgen en discussie mogelijk te maken. Die discussies gaan indirect onze manier van toezicht houden beïnvloeden. Ik verwacht dan ook dat we meer en meer gaan toegroeien naar reflectief, risicogericht en bestuurlijk toezichthouder. We ontwikkelen ons in de toekomst meer tot een proactieve toezichthouder, die de scherpte in de sector wakker wil houden en nieuwe ontwikkelingen en een kritische zelfreflectie bij de bedrijven stimuleert. De vervulling van die nieuwe rol is mede mogelijk dankzij de professionele en volwassen sector die de drinkwaterbranche is.'

‘REFLECTIEF, RISICOGERICHT
EN BESTUURLIJK TOEZICHT
PAST BIJ DEZE HOOG
PRESTERENDE SECTOR’

Rli-advies over gevaarlijke stoffen verdient serieuze opvolging

De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) heeft op 11 maart zijn advies 'Greep op gevaarlijke stoffen' aangeboden aan de minister voor Milieu en Wonen. De Raad constateert dat ondanks het huidige beleid de verspreiding van schadelijke stoffen onvoldoende afneemt en het risico op gelijktijdige blootstelling aan een breed scala aan stoffen toeneemt.

De Rli formuleert aanbevelingen voor betere controle op de verspreiding van stoffen, het beperken van de nadelige effecten van cumulatieve blootstelling en het omgaan met stoffen die bij hergebruik vrijkomen (zoals in een circulaire economie). Vewin deelt deze analyse en roept het Rijk op de adviezen serieus te nemen bij de verdere ontwikkeling van beleid. Op nationaal niveau wordt goed ingezet op het terugdringen van de emissie van gevaarlijke stoffen via onder andere de Structurele Aanpak Opkomende Stoffen en de Versnellingsstafels Waterkwaliteit.

Ondanks deze inspanningen staat de kwaliteit van drinkwaterbronnen onder toenemende druk. De bronnen worden onder meer bedreigd door medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen, industriële lozingen, microplastics en (andere) zeer zorgwekkende stoffen.

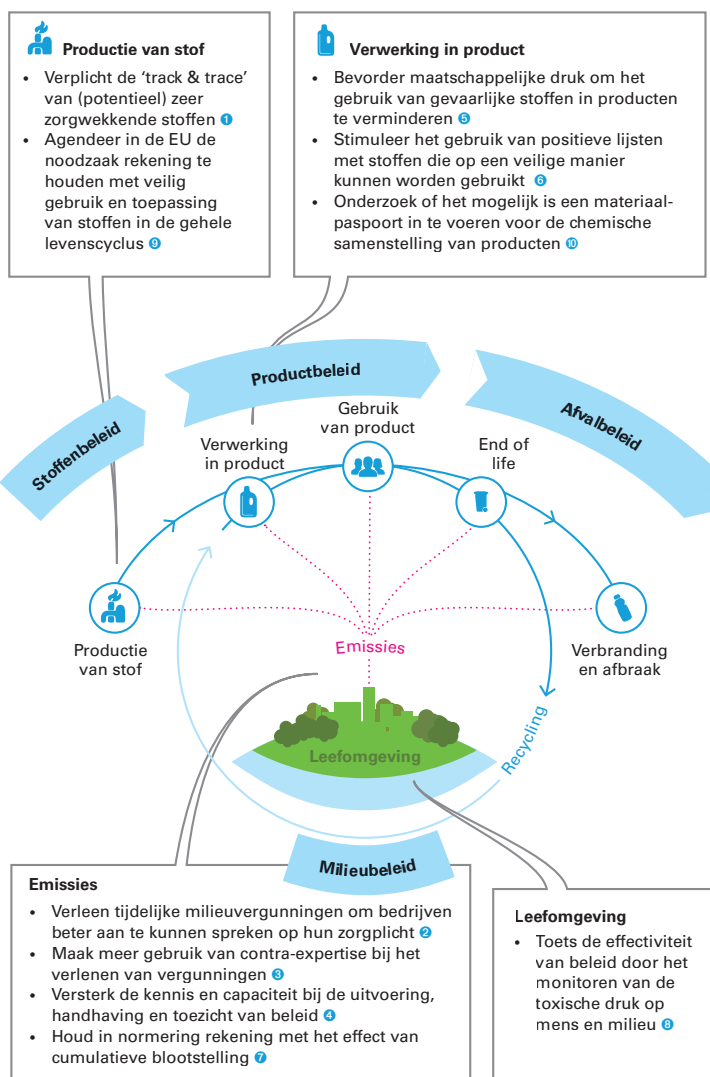
Betere controle op verspreiding

De Rli geeft aan dat kennis en capaciteit bij overheden moet worden vergroot rond gevaarlijke stoffen; daar is extra geld voor nodig. Verbetering van vergunningverlening, toezicht en handhaving is nodig om de verspreiding van gevaarlijke stoffen beter te kunnen controleren en tegengaan. Vewin ondersteunt dit, ook in het licht van de nieuwe Omgevingswet. Onder de Omgevingswet moet het uitgangspunt rond lozingen van gevaarlijke stoffen conform het principe van de Waterwet blijven dat 'lozen verboden is, tenzij'.

De drinkwaterbedrijven willen graag optimaal betrokken zijn bij vergunningverlening waarbij het vrijkomen van gevaarlijke stoffen effect kan hebben op de drinkwatervoorziening.

Daarnaast is grotere transparantie over chemische eigenschappen, productieketens, gebruik en emissie (of lozing) van gevaarlijke stoffen noodzakelijk. De Rli adviseert om in REACH-dossiers, bij de toelating van stoffen, rekening te houden met de gehele levenscyclus en de langetermijneffecten van stoffen.

Tien aanbevelingen

Rli 2020/01 advies 'Greep op gevaarlijke stoffen' kunt u downloaden via www.rli.nl

Risico's van cumulatieve blootstelling meenemen

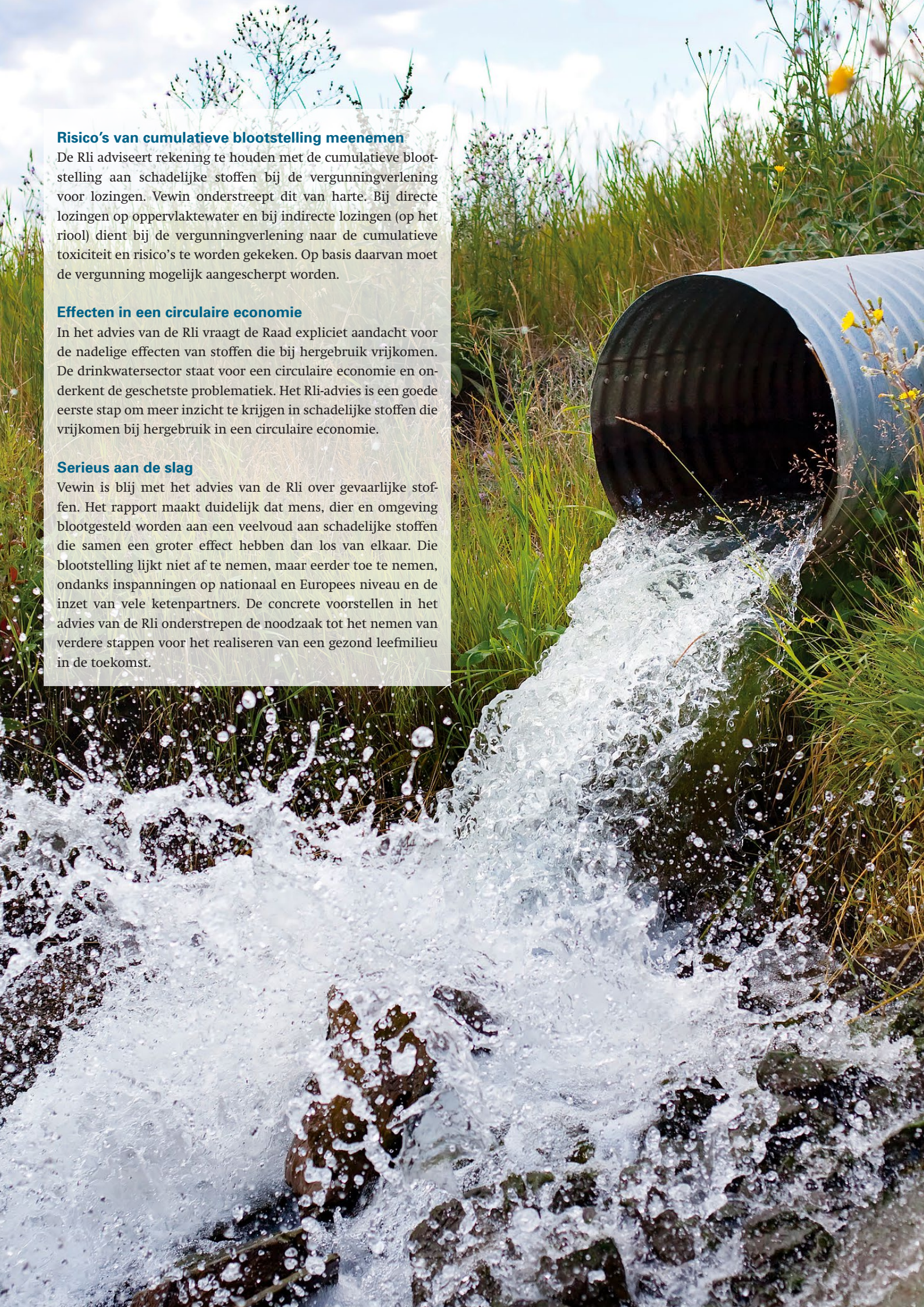
De Rli adviseert rekening te houden met de cumulatieve blootstelling aan schadelijke stoffen bij de vergunningverlening voor lozingen. Vewin onderstreept dit van harte. Bij directe lozingen op oppervlaktewater en bij indirecte lozingen (op het riool) dient bij de vergunningverlening naar de cumulatieve toxiciteit en risico's te worden gekeken. Op basis daarvan moet de vergunning mogelijk aangescherpt worden.

Effecten in een circulaire economie

In het advies van de Rli vraagt de Raad expliciet aandacht voor de nadelige effecten van stoffen die bij hergebruik vrijkomen. De drinkwatersector staat voor een circulaire economie en onderkent de geschetste problematiek. Het Rli-advies is een goede eerste stap om meer inzicht te krijgen in schadelijke stoffen die vrijkomen bij hergebruik in een circulaire economie.

Serius aan de slag

Vewin is blij met het advies van de Rli over gevaarlijke stoffen. Het rapport maakt duidelijk dat mens, dier en omgeving blootgesteld worden aan een veelvoud aan schadelijke stoffen die samen een groter effect hebben dan los van elkaar. Die blootstelling lijkt niet af te nemen, maar eerder toe te nemen, ondanks inspanningen op nationaal en Europees niveau en de inzet van vele ketenpartners. De concrete voorstellen in het advies van de Rli onderstrepen de noodzaak tot het nemen van verdere stappen voor het realiseren van een gezond leefmilieu in de toekomst.

Dunea en Rijnland versterken samenwerking

Drinkwaterbedrijf Dunea en het hoogheemraadschap van Rijnland gaan samen het beheer en onderhoud van afvalwatertransportleidingen optimaliseren. Beide partijen maken gebruik van elkaars kennis en vaardigheden. Binnen de samenwerking neemt Dunea de werkzaamheden voor het

beheer en onderhoud van de afvalwatertransportleidingen voor zijn rekening.

Samenwerking in de waterketen

De watersector heeft zich de afgelopen jaren ingezet voor een betere samenwerking, met als doel een maatschappelijke meerwaarde voor de burger. Het Bestuursakkoord Water (BAW) en 'Samenwerken in de waterketen' (SWWK) zijn hier goede voorbeelden van. De samenwerking biedt voordelen voor beide partijen, waarbij water de verbindende factor is. Wim Drossaert, directeur van Dunea: 'Samen met Rijnland kijken we naar toekomstige uitdagingen in de regio. De stap die we nu zetten is een logische, omdat wij met ruim 5.000 kilometer aan ondergrondse infrastructuur specialisten zijn in dergelijk onderhoud. De ruim 250 kilometer aan persleidingen van Rijnland passen dan ook prima binnen onze capaciteit.'

Verandering in de praktijk

Sinds december 2019 leverde Dunea al materiaal en mankracht om de leidingen van Rijnland te repareren tijdens storingen. Bij calamiteiten of storingen bracht Dunea onderdelen naar de locatie. Door het ondertekenen van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst levert Dunea nu niet alleen het materiaal, maar lost de storing ook op, samen met het calamiteitenteam van Rijnland en een aannemer. Omdat het beheergebied van Rijnland groter is dan het leveringsgebied van Dunea, kunnen de werkzaamheden plaatsvinden buiten Dunea-gebied.

Geert de Groot, programmamanager Deltaplan, Agrarisch Waterbeheer (DAW, LTO).

Verbetering grondwaterkwaliteit nitraat in belangrijke fase

'Het wordt spannend of we de norm voor nitraatuitspoeling halen'

In de Landelijke Bestuursovereenkomst Aanpak Nitraat is eind 2017 afgesproken in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden de concentratie van nitraat terug te dringen tot onder de 50 mg/l in het uitspoelingswater uit de wortelzone. Eind juni komen Rijk, Interprovinciaal Overleg, Land- en Tuinbouw Organisatie en Vewin samen om te beoordelen of er voldoende perspectief is of dit gaat lukken. Belangrijk voor de drinkwaterwinning én voor 'Brussel'.

'Het wordt spannend.'

Uit een rapportage van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is gebleken dat in 34 grondwaterbeschermingsgebieden de nitraatuitspoeling dermate groot is dat de concentratie nitraat in het grondwater boven de vastgestelde norm ligt. Bij deze grondwaterwinningen, waar water opgepompt wordt om drinkwater van te maken, wordt nu te veel nitraat aangetroffen. Zandgrond en löss in de bodem blijken bij deze winningen de grote

gemene deler. Dat maakt dat de nitraatproblematiek actueel is in de provincies Limburg, Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel en Drenthe. Om het probleem bij de wortel aan te pakken, hebben het Rijk (vertegenwoordigd door de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Infrastructuur en Waterstaat), LTO (met drie regionale organisaties), Vewin (met vier betreffende drinkwaterbedrijven) en IPO (met vijf provincies) in 2017 een be-

stuursovereenkomst getekend, met als doel de uitspoeling van meststoffen in de ondiepe bodem tot onder de Brusselse norm van 50 mg/l terug te dringen.

Boeren beslissen zélf

De landelijke bestuursovereenkomst is inmiddels per provincie geborgd in vijf regionale uitvoeringsovereenkomsten tussen de betreffende provincie, de betreffende regionale LTO-eenheid en het betrokken drinkwaterbedrijf. Deze worden uitgevoerd door samen met boeren te kijken naar maatregelen die geschikt zijn om nitraatuitspoeling in het gebied terug te dringen en die ook goed aansluiten bij de bedrijfsvoering van de boer.

‘De landelijke bestuursovereenkomst geeft suggesties voor algemene maatregelen per teelt en per bedrijfsoort. Maar belangrijker is dat we in gesprek gaan met boeren. Wij geloven dat het duurzamer is om boeren zélf te laten beslissen over maatregelen, dan dat er regels worden opgedrongen die vervolgens moeten worden gehandhaafd. Deze aanpak is spannend, zeker gezien de korte tijd waarin we de doelen moeten halen.’

Aan het woord is Geert de Groot. Als programmamanager Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) bekommert hij zich niet alleen over deze bestuursovereenkomst. Sinds 2013 spant het DAW – een initiatief van LTO en de Unie van Waterschappen – zich in om samen met de boeren de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater én het oppervlaktewater te verbeteren, en zo bij te dragen aan het halen van de doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water en het verminderen van bedrijfsschade als gevolg van te droge of te natte omstandigheden.

Individueel advies

‘In het DAW gaat de aandacht uit naar de volle breedte van de wateropgave; we helpen dus boeren met het verbeteren van de water- en bodemtoestand op en rond hun bedrijf. Juist omdat veel doelen in elkaar grijpen, is de dialoog met de boer erg belangrijk. Boeren zijn professionals, ze zijn vakbekwaam, maar het ontbreekt hun veelal aan voldoende kennis van effectieve handelingsperspectieven als het gaat om de bovenbeschreven opgaven. Ons antwoord: groepsgewijs of individueel advies gericht op duurzaam bodembeheer voor elke boer die wil meedoen. Deze aanpak volgen we ook bij de bestuursovereenkomst nitraat in grondwaterbeschermingsgebieden. En dan laten de adviseurs het niet bij een lijst met tips! We begeleiden de boeren met bodem- en bemestingsadviezen via de trits van plan-do-check-act. En we zien daar mooie resultaten van. Boeren zien voordelen van die individuele advisering bijvoorbeeld in de verbetering van hun bedrijfsprocessen en daarmee ook vaak de vergroting van opbrengst. Die dialoog en de vrijwillige, maar niet vrijblijvende, medewerking zijn pure winst op vele vlakken.’

Deelname per areaal

Wat de drinkwatersector bijzonder interesseert, is de voortgang van de bestuursovereenkomst als het gaat om de verminderde uitspoeling. *Hoe staat het daarmee?* De Groot: ‘Het doel is helder: verbetering van de grondwaterkwaliteit door het terugdringen van de nitraatuitspoeling. Maar de vraag beantwoorden of we dat doel gaan halen, is niet zo eenvoudig. We zijn gestart met het vertrekpunt dat per ge-

Een bodemadviseur van ZLTO geeft uitleg aan een groep studenten.

bied rond de 80% van het landbouwareaal minimaal moet meedoen. In een aantal gebieden is de deelname meer dan 80%, in andere gebieden doet meer dan de helft van het areaal mee, maar er zijn ook gebieden waar de deelname nog verder achterblijft. Het wordt voor sommige gebieden dus spannend of het doel gehaald kan worden. We blijven voortdurend alert op potentiële nieuwe deelnemers. Op basis van deze deelnamepercentages brengen experts momenteel met modelberekeningen de verwachte resultaten van de maatregelen van de boeren in kaart. Hun bevindingen worden rond april-mei bekend.’

Nog ongewis

Naast deelnemerspercentages en expertberekeningen is de derde indicator die aangeeft of de doelen gehaald worden het meten van de grondwaterkwaliteit; de meetuitslagen van elk gebied moeten trends zichtbaar maken. ‘De eerste meting, de nulmeting, is reeds gedaan. Eén enkele meting geeft weliswaar een getal, maar geeft weinig informatie. Pas bij de derde of vierde meting kunnen we echt zeggen of en hoe snel de uitspoeling daalt. Ik ben eerlijk: het wordt spannend, want de termijn waarop we dit moeten bewijzen is kort. Tegelijkertijd geloof ik in deze aanpak; ik durf te stellen dat we in meer dan de helft van de gebieden op korte termijn onder de norm van 50 mg/l nitraat zullen komen en blijven. Maar het is nog ongewis hoe in juni het Landelijk Bestuurlijk Overleg gaat oordelen over de gebieden waarvan we dit nog niet met zekerheid kunnen zeggen en we dus meer tijd nodig hebben. Dit dossier is en blijft de komende tijd spannend, maar ook voor de lange termijn ben ik positief gestemd.’

Zo kunnen we óók de uitspoeling helpen verminderen

We moeten volgens Geert de Groot naast de individuele maatregelen per boerenbedrijf ook de ruimte benutten voor bredere samenwerking met andere partijen op gebiedsniveau. Ook met bijvoorbeeld deze initiatieven wordt het halen en behouden van de norm haalbaarder:

- met slimmer oppervlaktewaterbeheer (minder fluctuaties tussen nat en droog) in samenwerking met de waterschappen;
- strengere eisen voor eenjarige pacht met betrekking op duurzaam bodembeheer;
- inzet ruilverkaveling anno 2020: de juiste boer op de juiste plek.

A portrait of Gerard Stroomberg, a middle-aged man with short grey hair and glasses, wearing a dark grey suit, white shirt, and a blue patterned tie. He is standing outdoors with a blurred green field and a white fence in the background. The text is overlaid on a semi-transparent white box at the bottom of the image.

Doel: 30% minder microverontreinigingen

Concrete afspraken verbetering waterkwaliteit Rijn

Op 13 februari spraken de landen in het stroomgebied van de Rijn tijdens de Rijnministersconferentie af dat de waterkwaliteit van die rivier moet verbeteren en de lozing van microverontreinigingen (bestrijdingsmiddelen, industriële stoffen en medicijnresten) met 30% moet worden teruggedrongen. Als vertegenwoordiger van de drinkwaterbedrijven die de Rijn als bron gebruiken, is de directeur van RIWA-Rijn, Gerard Stroomberg, blij met dit resultaat. 'Want de drinkwaterbedrijven moeten de laatste jaren steeds meer inspanningen verrichten om schoon en gezond drinkwater te maken – en dat kan en moet écht anders!'

De ministers van Duitsland, Frankrijk, Italië, Liechtenstein, Luxemburg, Oostenrijk, Nederland, Wallonië en Zwitserland spraken in februari in Amsterdam af dat in 2040 de verontreiniging van de Rijn door bestrijdingsmiddelen, industriële stoffen en medicijnresten met 30% moet zijn verminderd. RIWA-Rijn riep in aanloop naar de conferentie de Rijnministers op kwantitatieve reductiedoelstellingen voor deze microverontreinigingen overeen te komen. Dat is nu dus gebeurd. *Zijn de rivierdrinkwaterbedrijven hiermee tevreden?*

Gerard Stroomberg, directeur RIWA-Rijn: 'Ja en nee. Wij hadden ingezet op 70% minder, dus zo gezien hebben we onze zin niet gekregen. Maar we hebben nu wel een mooi gekwantificeerd doel, aan de hand waarvan we de veranderingen kunnen meten. Dat was eerder niet en daar ben ik dus wel blij mee.'

Hoe staat het eigenlijk met de waterkwaliteit in de Rijn?

Stroomberg: 'Wij hebben onlangs een inventarisatie gemaakt over de waterkwaliteit in de afgelopen 20 jaar, ruwweg de looptijd van de Kaderrichtlijn Water. Het laatste Rijnwerkplan dat de oeverstaten in 2000 overeenkwamen voor de periode tot 2020, sprak van 'een verbetering zodat met eenvoudige zuiveringstechnieken drinkwater zou kunnen worden bereid'. Ongeveer uit dezelfde periode stamt artikel 7-3 van de KRW, dat ons beloofde dat met het verbeteren van de waterkwaliteit ook het vereiste niveau van zuivering voor de drinkwaterbereiding zou moeten kunnen afnemen. Helaas bleef het bij een belofte, zonder harde afspraken of kwantificeerbare doelen.'

Zuiveringsopgave-index

'Omdat wij als Rijndrinkwaterbedrijven meer houvast wilden hebben in de discussie over de waterkwaliteit, hebben we een zuiveringsopgave-index ontwikkeld. In het kort hebben we voor alle stof-

fen die we in het Rijnwater aantreffen, de gevonden concentraties bepaald en daar de wettelijke drinkwaternormen van afgetrokken. Het restant is dan de zuiveringsinspanning die de drinkwaterbedrijven moeten doen om schoon en gezond drinkwater te produceren. Deze getallen hebben we per jaar opgeteld om zo tot een integrale zuiveringsopgave-index te komen. En helaas, als je deze indices van 20 jaar naast elkaar zet, zie je geen enkele vermindering van de zuiveringsinspanning. Er zijn wel verschuivingen – sommige stoffen verdwijnen, andere komen juist op – maar over de hele linie is er geen verbetering. In het laatste jaar waarvan we nu resultaten hebben, 2018, komen we méér stoffen tegen dan in 2000, in grotere hoeveelheden. Dat is best verontrustend als je met z'n allen al 20 jaar of langer bezig bent om de waterkwaliteit te verbeteren.'

Stofspecifieke aanpak soms wel effectief

'Het is overigens niet alleen maar slecht nieuws dat we uit onze index kunnen afleiden. Zo zijn stoffen, die in 2000 de hoogte van de index bepaalden, intussen zover afgenomen dat ze niet meer meetellen in de index. Ook probleemstoffen die rond 2005 opkwamen, zoals MTBE, ETBE en diglyme, zijn weer verdwenen. We zien dus dat we met de juiste aandacht wel degelijk in staat zijn om probleemstoffen aan te pakken.'

Wat zijn de grootste bedreigingen voor de kwaliteit van de Rijn, om welke stoffen gaat het vooral?

Stroomberg: 'Naast de aanwezigheid van resten en omzettingproducten van bestrijdingsmiddelen uit de landbouw en particulier gebruik, zien we in onze monitoring vooral industriële stoffen en geneesmiddelen toenemen. Voor geneesmiddelresten heeft dat te maken met een groeiende én vergrijzende bevolking, die steeds meer medicijnen gebruikt.'

De Rijnministersconferentie, 13 februari 2020, Amsterdam.

‘Voor industriële stoffen denken we dat bij vergunningverlening nog te weinig rekening wordt gehouden met de drinkwaterfunctie van de rivier. Dat geldt niet zozeer voor Nederlandse vergunningverleners, maar vooral die stroomopwaarts, in Duitsland. Als een bedrijf vergunning krijgt om een bepaalde stof in de Neckar te lozen, dan zien wij het effect daarvan in de waterkwaliteit in Nederland, zo’n 500, 600 kilometer stroomafwaarts!’

‘In de Nederlandse Immissietoets wordt wel goed rekening gehouden met het drinkwaterbelang. Om die reden proberen we dit instrument als best practice onder de aandacht te brengen bij onze buitenlandse gesprekspartners op het gebied van vergunningverlening.’

Stijgende zuiveringsinspanning

‘Behalve naar de hoeveelheid stoffen die we moeten zuiveren, hebben we ook gekeken naar de moeilijkheidsgraad van de benodigde zuivering. Een belangrijke ontwikkeling hier is dat veel nieuwe stoffen steeds moeilijker te zuiveren zijn. Ze hebben vaak een hogere polariteit, waardoor ze beter wateroplosbaar zijn. Ook zijn ze persistenter in het milieu en breken ze dus moeilijker af. Hierdoor moeten de drinkwaterbedrijven extra moeite doen ze uit het water te zuiveren. Dus zowel de omvang als de intensiteit van de zuive-

ringsinspanning neemt toe, een situatie die ongeveer diametraal tegenover de belofte van de KRW staat. Vandaar onze oproep in de aanloop naar de Rijnministersconferentie van 13 februari om te komen tot harde, meetbare afspraken voor kwaliteitsverbetering. Daarbij hebben wij concreet vijf stoffen aangedragen en een reductiepercentage van 70%.’

Wat heeft de Rijnministersconferentie opgeleverd?

Stroomberg: ‘De Rijnsoeverstaten hebben uiteindelijk afgesproken om de emissies van microverontreinigingen naar het water uit systemen voor de inzameling en behandeling van stedelijk afvalwater, uit de landbouw, de industrie en van het MKB in 2040 in totaal met minstens 30% te verminderen ten opzichte van de periode 2016-2018. Ook moeten emissies teruggebracht worden in overeenstemming met de ambitie op langere termijn om de vervuiling in het gehele Rijnstroomgebied verder te verminderen.’

‘Om de emissiereductie op gezette tijden kwantitatief te kunnen controleren en eventueel het reductiedoel te verhogen, krijgt de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) de opdracht om voor 2021 een gemeenschappelijk beoordelingssysteem voor de reductie op de eerdergenoemde drie gebieden te ontwikkelen. Ook is afgesproken dat de landen vervolgens elke zes jaar de balans opmaken, en waar nodig het programma aanpassen.’

Waarom is dat belangrijk?

Stroomberg: ‘De bestaande programma’s onder KRW en het Programma Rijn zijn onvoldoende gebleken. Doordat er nu een concreet reductiepercentage is genoemd, kunnen we jaar op jaar bekijken of er voortgang wordt geboekt. Elk jaar dat er nog geen reductie wordt gerealiseerd, betekent dat men meer moet doen in de resterende jaren. En de programma’s kunnen tussentijds ook nog

‘ZUIVERINGSOPGAVE TOONT
NAUWELIJKS VERBETERING
IN 20 JAAR’

Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR)

De ICBR is op 11 juli 1950 opgericht door Nederland, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Zwitserland, met als doel de verontreiniging van de Rijn te onderzoeken, maatregelen ter bescherming van het water aan te bevelen, meet- en analysemethodes te uniformiseren en meetgegevens uit te wisselen.

RIWA

De RIWA is 65 jaar geleden opgericht als samenwerkingsverband van Nederlandse waterleidingbedrijven die oppervlaktewater gebruiken voor de bereiding van drinkwater. Sinds 2002 worden binnen de RIWA drie zelfstandige secties onderscheiden voor Rijn, Maas en Schelde, verenigd in een koepel. Elke sectie behartigt de drinkwaterbelangen in haar stroomgebied: kwaliteitsontwikkeling, onderzoek, rapportage, voorlichting en acties.

RIWA-Rijn en RIWA-Maas voeren gezamenlijk overleg met bijvoorbeeld stakeholders en overheden in binnen- en buitenland.

De sectie RIWA-Rijn werkt samen met de Duitse, Zwitserse en Franse collega's in de IAWR, de Internationale Arbeitsgemeinschaft der Wasserwerke im Rheineinzugsgebiet. Deze koepelorganisatie dekt het gehele Rijnstroomgebied af.

worden aangescherpt. We hebben nu eindelijk kwantificeerbare doelen, waarop de landen kunnen worden aangesproken. Daarbij gaat het uiteindelijk om het treffen van de juiste maatregelen in meer brede zin en niet meer gericht op alleen één stof. Dat zal de algemene waterkwaliteit dus ten goede komen. En met onze zuiveringsopgave-index hebben we nu een instrument in handen om dat resultaat werkelijkheid te zien worden.'

Ook de minister van Infrastructuur en Waterstaat is deze mening toegedaan, getuige haar recente brief aan de Tweede Kamer: 'Voor Nederland is dit een belangrijke afspraak, waar onder meer de Nederlandse drinkwaterbedrijven profijt van zullen hebben, omdat ze daardoor minder hoeven te zuiveren om goed drinkwater te kunnen blijven leveren.'

Wat moet er concreet gebeuren om de afspraak van 30% minder microverontreinigingen om te zetten in acties?

Stroomberg: 'Er is een heel palet aan maatregelen denkbaar. Vooropstaat voor ons een verbeterde vergunningverlening, die rekening houdt met de drinkwaterfunctie van de rivier. Dit geldt vooral voor Duitsland, omdat wij daar het meeste last van ondervinden. Verder zullen afvalwaterzuiveringen moeten worden verbeterd door invoering van een vierde zuiveringsstap.'

'Op het gebied van medicijnen kun je denken aan verbetering van het inzamelen van medicijnresten door de invoering van plaszakken voor het afvangen van contrastmiddelen of het uitbreiden van mogelijkheden voor mensen om hun medicijnresten in te leveren. In de landbouw zal nog meer aandacht moeten worden gegeven aan lokale aanpakken op maat, zoals afspraken over spuitvrije zones, precisie-nozzles (betere spuitdoppen), het juiste moment van het inzetten van bestrijdingsmiddelen, voorkomen van erfafspoeling, enzovoort.'

Wat zou er nog meer moeten gebeuren op het gebied van kwaliteitsverbetering van de Rijn?

Stroomberg: 'Allereerst wil ik zeggen: laten we gewoon beginnen. Dit doel van 30% reductie zal veel inspanning vragen. Bovendien zit in de afspraken al ingebakken dat de lat gaandeweg hoger kan worden gelegd.'

Vergunningverlening moet transparanter

'Tegelijkertijd zien we nog flink wat verbeterpunten als het gaat om vergunningverlening voor industriële lozingen. Het wordt ons momenteel als drinkwatersector erg moeilijk gemaakt om inzicht te krijgen in welke stoffen worden geloosd in de Rijn. Vergunningaanvragen zijn in principe openbaar en zijn dus in te zien voor belanghebbende partijen en burgers. Maar ze worden alleen openbaar gemaakt via de website van de vergunningverlener. En ze zijn alleen in te zien op het kantoor van de vergunningverlener. Kortom: een niet-transparante en omslachtige gang van zaken, die absoluut anders moet en kan.'

Centrale en complete inzage

'Het zou al een enorme verbetering zijn wanneer men industriële vergunningaanvragen centraal en compleet openbaar maakt en ter inzage legt. Eventueel op het kantoor van de ICBR (Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn) in Koblenz, maar liever nog digitaal. Op die manier kunnen ook de Nederlandse drinkwaterbedrijven op een efficiënte manier een zinvolle bijdrage leveren aan een verbeterde vergunningspraktijk. Helaas zijn hierover nog geen afspraken gemaakt. RIWA-Rijn zal dit onderwerp daarom opnemen in ons jaarrapport en zeker ook agenderen in komende overleggen met de ICBR.'

NATIONALE KRAANWATERDAG

De duurzame start van het nieuwe schooljaar

Nationale Kraanwaterdag

Op 23 september organiseren de Nederlandse drinkwaterbedrijven de eerste nationale editie van Kraanwaterdag voor basisscholen. Projectleider Agnes van Veen van Vitens: 'Een mooie mijlpaal en wie weet het begin van een jarenlange traditie.'

Kraanwaterdag is in 2015 gestart bij Vitens als een regionaal event. Vitens wil het drinken van kraanwater op basisscholen stimuleren en kinderen bewustmaken van het bijzondere van kraanwater. Ook andere drinkwaterbedrijven maken zich hier sterk voor. Daarom ambieerde Vitens een landelijk event dat jaarlijks terugkeert in september. Een gezonde start van het schooljaar! Van Veen: 'In mei vorig jaar sloten Brabant Water, PWN, Oasen, WMD en Waterbedrijf Groningen zich aan. En met ruim 100.000 deelnemende leerlingen en veel persaandacht werd Kraanwaterdag 2019 een groot succes.'

Primeur: Nationale Kraanwaterdag

Dit jaar vindt de zesde editie van Kraanwaterdag plaats op woensdag 23 september. En alle tien de drinkwaterbedrijven doen mee. Van Veen is verheugd over deze samenwerking: 'Ik organiseer Kraanwaterdag nu voor het derde jaar. Sinds 2019 werken we samen met het educatieve communicatiebureau Podium. Samen weten we het verhaal over kraanwater heel goed over te brengen aan kinderen en leerkrachten. Ook de samenwerking tussen de drinkwaterbedrijven verloopt soepel. Het mooie van een Nationale Kraanwaterdag is dat we nu op een effectieve en efficiënte manier veel kinderen bereiken op één dag.'

Staatssecretaris Paul Blokhuis en Willem Voogd (Mees Kees) gaven vorig jaar het startsein voor Kraanwaterdag bij basisschool De Diamant in Apeldoorn.

Slim omgaan met water

Kraanwaterdag heeft elk jaar een herkenbare opzet, boodschap en vormgeving. Vorig jaar lag de nadruk op het drinken van kraanwater als gezonde dorstlesser. ‘Voor 2020 kiezen we als hoofdthema bewust omgaan met drinkwater. Dus Kraanwaterdag wordt niet alleen een gezonde, maar ook een duurzame start van het nieuwe schooljaar. Richting de kinderen communiceren we dit als Slim omgaan met water.’ Duurzaamheid leeft onder kinderen. Ze willen graag concreet bijdragen, maar weten niet altijd hoe ze dit kunnen

doen. Vaak denken ze in grote oplossingen. Kraanwater is juist een onderwerp waar iedereen – en dus ook alle kinderen – een steentje aan bij kunnen dragen. Als leerlingen zich nu aanleren om bewust om te gaan met kraanwater, is de kans groot dat zij dit ook in de toekomst gaan doen.

Kraanwaterles op 23 september

In mei krijgen alle basisscholen de eerste digitale nieuwsbrief over Kraanwaterdag 2020. ‘Leerkrachten die zich opgeven kunnen op 23 september gebruikmaken van de speciale kraanwaterles, die we uitwerken op drie niveaus: groep 1 t/m 3, groep 4 t/m 6 en groep 7/8.’ De les duurt 50 tot 90 minuten en bevat leuke quizzes en creatieve activiteiten. Hij is makkelijk om te geven, bevat een duidelijke koppeling met het curriculum, vergt weinig voorbereidingstijd en sluit aan op de belevingswereld van de leerlingen.

Ambitie

De ambitie is om dit concept de komende jaren verder uit te rollen bij andere doelgroepen, zoals sportverenigingen, voortgezet onderwijs en bedrijven. Van Veen tot slot: ‘We willen een sneeuwbaaleffect creëren, zodat straks iedereen zich bewust is van het bijzondere van kraanwater.’

Op de hoogte blijven van Kraanwaterdag? kijk op www.kraanwaterdag.nl of volg het initiatief op Facebook.

Hugo Gastkemper, directeur Stichting RIONED.

Is de Richtlijn Stedelijk Afvalwater nog steeds actueel?

Zoeken naar win-winsituaties

De Europese Commissie concludeert in haar evaluatierapport dat de Richtlijn Stedelijk Afvalwater te oud is om adequaat nieuwe zorgen het hoofd te kunnen bieden, zoals de vervuiling van waterlichamen door medicijnresten, industriële stoffen en microplastics in afvalwater.

Minister Stientje van Veldhoven, tot 14 april minister voor Milieu en Wonen en nu weer staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, benadrukte in maart in de Milieuraad dat aanpak bij de bron het uitgangspunt blijft, maar dat voor het veelvoud aan stoffen die in het afvalwater terechtkomen, bronaanpak niet de volledige oplossing kan bieden. Ze pleitte ervoor zoveel mogelijk aan het begin van de keten, bij toelating van chemische stoffen (REACH) en bestrijdingsmiddelen, de vergunningverlening op orde te brengen. Daarnaast pleitte Van Veldhoven in de Milieuraad voor verdergaande zuiveringstechnieken voor opkomende stoffen in afvalwater en herziening van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

Volgens de Commissie moeten ook riooloverstorten dringend worden aangepakt vanwege de negatieve impact op waterlichamen. Met de toenemende zware regenbuien die worden verwacht voor de toekomst, zullen overstorten een nog grotere impact hebben.

Ook benoemt de Commissie de mogelijke vervuiling door individuele afvalwatersystemen, zoals septic tanks in buitengebieden. Deze individuele systemen kunnen problemen opleveren voor de waterkwaliteit wanneer ze slecht worden beheerd en gecontroleerd.

Wat zijn de inzichten van deskundigen hierover? Wat is hun visie? De Waterspiegel sprak met drs. Hugo Gastkemper, directeur Stichting RIONED, en prof. dr. ir. Jules van Lier, Civil Engineering TU Delft.

Hugo Gastkemper, directeur Stichting RIONED:

Bent u het ermee eens dat de huidige richtlijn uit 1991 verouderd is en moet worden herzien om nieuwe uitdagingen zoals medicijnresten, industriële stoffen en andere microverontreinigingen, pathogene organismen, antibiotica-resistente bacteriën en plastics aan te pakken?

‘De huidige richtlijn werkt nog goed voor de ‘klassieke’ stoffen. De aanpak van het buitengebied is destijds voor Nederland een enorme inspanning geweest. Voor veel landen vergt het nog steeds veel inzet om hieraan te voldoen. Naar mijn mening moet hij in zijn huidige essentie in stand blijven.’

‘Wat we met alle ‘nieuwe’ stoffen doen, begint niet met de vraag of er regelgeving moet zijn. Maar wat willen we met die nieuwe stoffen? Hoe komen ze vrij en hoe bieden we eventuele bedreigingen het hoofd? In mijn optiek is bronbeleid wel de voorkeursaanpak, maar zullen verderop in de keten ook maatregelen nodig en doelmatig zijn, inclusief zuivering van drinkwater.’

Ondersteunt u het pleidooi voor bronaanpak van vervuiling waar mogelijk, en bent u het met de minister eens dat voor het veelvoud aan stoffen die in het afvalwater terechtkomen, bronaanpak niet de volledige oplossing kan bieden?
‘Bronaanpak is mooi, maar het biedt niet de totaaloplossing. Medicijnen en PFAS’en komen in het milieu vrij omdat ze zich als kleine deeltjes verspreiden, op welke manier dan ook. Ik voorzie niet dat we dat helemaal kunnen tegengaan. Uiteindelijk kunnen ze in het oppervlaktewater en grondwater terechtkomen. De afvalwaterzuiveringen hebben een duidelijk doel en zij bestaan niet voor niets. Zij halen al heel veel uit het water. Maar die inspanning zal in sommige gevallen nog groter worden. Daarbij sluit ik extra drinkwaterzuivering niet uit, omdat je dan veel preciezer weet waarom je wat moet doen, de zuiveringsinfrastructuur al aanwezig is en het om een relatief beperkte hoeveelheid water gaat.’

Hoe gaat Stichting RIONED eraan bijdragen dat met toenemende regenbuien in de toekomst de impact van riooloverstorten beperkt kan worden?
‘RIONED heeft de visie ‘Waardevol stadswater slim realiseren’ uitgebracht. Hierin kijken we vanuit een maatschappelijke behoefte naar wat er nodig en mogelijk is om de impact van riooloverstorten te beperken.’

‘De sanering van overstortlozingen heeft behoorlijk veel moeite en geld gekost. Door de gemeenten is hier meer dan 5 miljard euro voor aanbesteed. Een generieke aanpak kost enorm veel en levert dat het gewenste resultaat op? Je kunt afvalwater en regenwater scheiden, maar dat is heel duur. Bovendien stroomt dan veel diffuse verontreiniging van daken en wegen naar het open water in plaats van de rioolwaterzuivering. Als we alle huidige gemengde rioleringsaanpassingen naar een gescheiden riolering betekent dat een extra investering van 50 miljard euro, boven de bestaande vervanging. Dat geld kunnen we beter aan andere zaken besteden.’

‘Ik ben niet voor of tegen. De vraag moet zijn: wat bereik je daadwerkelijk en hoeveel hebben we daar met z’n allen voor over? Uiteindelijk betaalt de bewoner hiervoor.’

Hoe groot acht u de problematiek rondom individuele afvalwatersystemen in Nederland, en welke acties en interventies zouden daarop volgens Stichting RIONED gewenst zijn?

‘In Nederland is bijna elk gebouw aangesloten op de riolering. We hebben niet meer dan 27.500 individuele afvalwaterzuiveringen. Sinds de Richtlijn Stedelijk Afvalwater in werking trad, hebben we 3 miljard euro geïnvesteerd voor de aanpak van het buitengebied. De

grote vraag is nu, kunnen we de vervangingsopgave van de drukriolering in het buitengebied aan? Het zou kunnen dat het vervangen van drukriolering door individuele afvalwatersystemen uit oogpunt van het milieu, prima te doen is. Hoe zich dat ontwikkelt, weten we nog niet. Maar er lijken eerder te weinig dan te veel individuele afvalwatersystemen. Het zijn vaak grote septic tanks met een flinke infiltratievoorziening, waarin veel stoffen blijven hangen.’

Welke partijen hebben volgens Stichting RIONED maatschappelijke verantwoordelijkheden m.b.t. de kwesties riooloverstorten en individuele afvalsystemen, en wat zijn deze verantwoordelijkheden?

‘Mensen, bedrijven, landbouw en de gemeente in de zin van eigenaar en beheerder van de openbare ruimte hebben te veel of te weinig afval- of regenwater. Afvalwater is voor de particulier simpel, dat komt in de riolering. Dat geldt ook voor kleine bedrijven. Grote bedrijven zijn vergunningplichtig en hebben soms een eigen zuivering.’

‘Bij hemelwater is veel meer keuze. Moet je dat wel inzamelen en transporteren? Mag de particulier regenwater afvoeren via de riolering? Vervolgens heb je de gemeente als zorgplichtige voor afval- en hemelwater en daarna is er het waterschap met de zorg voor het waterkwantiteitsbeheer. In mijn optiek verandert daar niets aan en hoeft daar niets aan te veranderen. De aanpak heeft zich bewezen. Daar horen ook de drinkwaterbedrijven bij, die drinkwater tot de onberispelijke kwaliteit maken die we in Nederland hebben. Dat blijft een opgave.’

‘Particulieren moeten zich bewust zijn van het feit dat je medicijnen niet weggooit in het toilet, maar terugbrengt naar de apotheek. Bij producenten ligt een opgave om via bronaanpak minder stoffen vrij te laten komen door bijvoorbeeld medicijnen te produceren die beter afbreekbaar zijn. Ik ben benieuwd hoeveel winst daar te behalen valt.’

Jules van Lier, Civil Engineering TU Delft:

Bent u, als deskundige op het gebied van afvalwaterzuivering, het ermee eens dat de huidige richtlijn uit 1991 verouderd is en moet worden herzien om nieuwe uitdagingen aan te pakken?

‘In 1991 hadden we net te maken met de eutrofiëring, ofwel bemesting van water (en uiteindelijk ook van de bodem), waardoor algen en hogere waterplanten sterk groeien en andere soorten overheersen. De grote stap vooruit was destijds om naast de organische stoffen, ook nutriënten erbij te betrekken. Dat was toen een prima maatregel. Nu, in 2020, is er nogal wat veranderd. Naast de actuele kwaliteitswaarde waar we steeds meer over weten en de negatieve effecten ervan, hebben we ook een sociaal-maatschappelijke mening waar we wat mee moeten. De bevolking is weerbaarder en verschillende maatschappelijke organisaties zijn ongerust over bepaalde componenten in het afvalwater. Dat moet je serieus nemen. Bagatelliseren heeft geen zin, nuanceren wel. Dus ja, ik ben het ermee eens dat wij daar zeker op moeten anticiperen en daar onze wetgeving op moeten aanpassen.’

Een aantal partijen pleit voor het mandateren van Best Beschikbare Technieken (BBT) voor het zuiveren van stedelijk afvalwater. Ondersteunt u dit pleidooi?
‘Een aantal technieken is in april 2020 onderzocht op hun efficiën-

tie. Maar ik ben geen voorstander van het limiteren tot een aantal technieken. Dat heeft te maken met voortschrijdend inzicht. Het gaat uiteindelijk om de doelmatigheid: welke stoffen willen we eruit halen en hoe efficiënt zijn bepaalde technieken? Ook moet alles in het economische geheel passen. Deze argumenten moeten we allemaal meenemen. Als hoogleraar op de universiteit sta ik altijd open voor innovatie. Als een andere techniek het water beter of goedkoper kan zuiveren met dezelfde efficiëntie, is dat voor mij prima.'

Ondersteunt u het pleidooi voor bronaanpak van vervuiling waar mogelijk, en bent u het met de minister eens dat voor het veelvoud aan stoffen die in het afvalwater terechtkomen, bronaanpak niet de volledige oplossing kan bieden?
'Hier wil ik graag een aantal kanttekeningen bij plaatsen. In Nederland hebben we ongeveer voor vijftig procent te maken met een gemengd rioolsysteem. Er komen veel stoffen in het afvalwater waarbij de 'eigenaar' niet eenduidig is aan te wijzen. Industrieën die prioritair stoffen lozen, hebben soms concessies van vergunningen met waterschappen. Moeten de concessies gehandhaafd blijven, zoals GenX, of moet je daar streng tegen optreden? Bij productiebedrijven geldt dat de industrie de eigenaar van het probleem is. Ik vind persoonlijk dat die dat hoort op te lossen.'

'Een waterschap heeft een verantwoordelijkheid ten aanzien van oppervlaktewaterkwaliteit en is er niet op uit dat de industrie naar het buitenland gaat. Maar dat is voor mij geen reden waarom je niet verder mag afdwingen dat een industrie zuivert, ook op prioritair stoffen waarvan de maatschappij wil dat die verwijderd worden.'

'Er zijn ook veel kleine stofjes die via grijs water, medicijnresten, schoonmaakmiddelen en pesticiden niet zijn terug te voeren naar een eigenaar of een producent. Ook deze stoffen moeten eruit als we dat met zijn allen afspreken. Er zullen dus zeker stoffen overblijven die de zuivering eruit moet halen; immers de eigenaar is onbekend.'

Op welke termijn denkt u dat de eventuele implementatie van een derde en vierde zuiveringstrap voor Stedelijk te realiseren is?

'Ik denk dat dat wel op een redelijke termijn kan. De eerste wet is in 1971 ingevoerd, de tweede aanscherping was in 1991. Naar mijn mening moet dat binnen tien jaar doorgevoerd kunnen zijn.'

'Ik zie nog wel een andere parallelle ontwikkeling die ik erg belangrijk vind. Wij hebben waterzuiveringen altijd gezien als een probaat middel ten behoeve van milieubescherming. Er is een aantal stoffen die we niet in het water willen, dus die moeten eruit. In Nederland liggen we aan een delta. Naar mijn mening mag je ook wat dit betreft best differentiëren over waterzuiveringen die in een rivier of een binnenwater lozen. Ik vind het belangrijk dat er rekening wordt gehouden met gevoelige ecologische zones. Deze moeten als eerste worden aangepakt.'

'In Nederland hebben we een aantal industriële directe hergebruiken van afvalwater, zoals bij Dow en de Nederlandse Aardolie Maatschappij. Nadat we de prioritair stoffen eruit halen, kun je gezuiverde effluënten een tweede leven geven. Dat levert ook een bijdrage aan het klimaatbestendig maken van onze hele waterhuis-

Jules van Lier, Civil Engineering TU Delft.

houding. In totaal gaat het om behoorlijk veel water. Daarom pleit ik er sowieso voor om effluënten van rwzi's verder op te werken voor hergebruik of voor ondergrondse opslag. Het mes snijdt dan aan twee kanten: naast het voorkomen van (onbedoelde) emissies, doe je ook aan extra waterberging, zodat we beter kunnen omgaan met de langere droogteperiodes, zoals in 2018 en momenteel in ons toch wel erg droge voorjaar. Als je vergaande effluentzuivering koppelt aan een verhoogde waterberging wordt belastingverhoging om dit voor elkaar te krijgen maatschappelijk acceptabeler. Uiteraard dient in dit concept de concentraatstroom adequaat behandeld te worden, maar die is veel kleiner in omvang. Met afvalwaterzuivering gericht op hergebruik wordt rioolwater optimaal gezuiverd en gaat het deel uitmaken van ons algemene waterbeheer, en die link zou ik graag willen leggen. Daarnaast denk ik dat dit redelijk makkelijk te koppelen is met het actief opvangen van regenwater dat van redelijk hoge kwaliteit is.'

In hoeverre wegen de maatschappelijke baten van deze extra zuivering op tegen de kosten?

'Als je hiermee je waterhuishouding verstevigt, heb je meteen een winstpunt. Als je water alleen zuivert en het gaat vervolgens naar de oceaan, vind ik dat niet voldoende. Dat leidt tot discussies over het milieuoogpunt en de economische belangen. Je moet zoeken naar win-winsituaties. Wateren en oppervlaktewaters die niet naar de zee gaan, zoals de Veluwerandmeren, het IJsselmeer en de Zeeuwse en Zuid-Hollandse waterbekkens, hebben natuurlijk direct baat bij een verbeterde waterkwaliteit. Dat is duidelijk.'

'We moeten iets met de maatschappelijke druk om bepaalde stoffen uit het milieu te weren. We willen het beheersbaar hebben. Hoewel de kosten zich niet direct terugbetalen. Maar uiteindelijk is dat het geld meer dan waard. Zeker als je ook nog iets productiefs kunt doen met het gezuiverde water.'

Energieneutraal

PWN wil energieneutraal worden en is een project gestart in de vijver rondom het pompstation in Hoofddorp (8.800 zonnepanelen) als aanloop- en testfase voor het nog veel grotere project in Andijk, waar de overige van de in totaal 73.000 drijvende zonnepanelen komen. Het project is gegund aan Floating Solar. De zonnepaneleninstallaties in Hoofddorp en Andijk zijn goed voor 25 megawatt piekvermogen, ongeveer de jaarlijkse elektriciteitsbehoefte van ruim 9.000 huishoudens.

Marjan van Giezen neemt afscheid van de waterketen

'Ik ga jullie heel erg missen!'

Na een periode van vijf jaar neemt Marjan van Giezen afscheid als manager en plaatsvervangend directeur Water, Ondergrond en Marien bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Op de dag van het interview (1 april) is ze net begonnen in haar nieuwe functie, afdelingshoofd Luchtruim en Regionale Luchthavens bij hetzelfde ministerie.

Van Giezen begon haar functie aan het begin van de pyrazoolcrisis van 2015: 'Toen was er nog geen sprake van samenwerking tussen de drinkwaterbedrijven en anderen in de waterketen. Bij de eerste vergadering in deze crisis wilde men niet eens met elkaar aan tafel zitten. Als je dan kijkt waar we nu staan, dan zijn we zoveel stappen verder.'

De pyrazoolcrisis

De casus pyrazool heeft er volgens haar mede toe geleid dat de onderlinge samenwerking in de drinkwaterketen is verbeterd. Van Giezen: 'Iedereen zag in dat je elkaar nodig hebt om daar uit te komen. De drinkwaterbedrijven beseften nog meer dat zij afhankelijk zijn van de kwaliteit van het water dat binnenkomt. Er waren wel overschrijdingen en innamestops, maar nooit van zo'n lange duur. De waterschappen werden aangesproken op de vergunning die zij aan het bedrijf hadden verleend. Het bedrijf had geen goed beeld van de soort en hoeveelheid aan stoffen die zij loosden. Zo moest iedereen wat in het proces veranderen om elkaar goed te kunnen informeren en samen afspraken te kunnen maken. Tegenwoordig is de vraag: hoe kunnen we er met z'n allen voor zorgen dat in de hele keten het water van een dusdanige kwaliteit blijft dat er goed drinkwater van gemaakt kan worden?'

Drinkwaterwet

Volgens Van Giezen is het van nationaal belang dat drinkwater nu geassocieerd is als vitale sector: 'Tijdens de droogtecrisis bleek hoe belangrijk het is dat drinkwater die status heeft. Toen de Drinkwaterwet werd opgesteld, bestond het probleem met de opkomende stoffen nog niet. Toch zien we dat de Drinkwaterwet een goede basis biedt voor het maken van beleid voor opkomende stoffen en de ZZS'en (zeer zorgwekkende stoffen). En een kader biedt voor het vaststellen van normeringen en richtwaarden. Als bij de inname blijkt dat een stof boven de signaleringswaarde zit, dan moet je onderzoeken wat de risico's van deze stof zijn. Er zitten dus al elementen in die wet waarmee we nu goed kunnen werken. En we zullen waarschijnlijk ook wel aanpassingen moeten doen als we de wetgeving aanpassen, maar de basis is daarin al gelegd.'

Wat waren voor u de hoogtepunten in het (drink)waterbeleid de afgelopen jaren?

'Vaak is een hoogtepunt een crisis of een negatieve ontwikkeling waardoor iets positiefs in gang is gezet. Zoals de pyrazoolcrisis. Maar een belangrijk hoogtepunt vind ik ook dat uit de drinkwater-rapportages van de ILT blijkt dat de kwaliteit van het drinkwater onveranderd goed is; daarover hoeven we ons geen zorgen te maken. Dat is een prachtig resultaat na jaren van flinke inspanning door de drinkwaterbedrijven. Ik ben er trots op dat wij, als gehele keten, dat voor elkaar hebben gekregen. Ook tijdens de droogtecrisis was de vraag nooit: 'Blijft de kwaliteit goed?'. De vraag was alleen: 'Is er voldoende op de juiste momenten (ja) en komt dat in gevaar (nee)?'. Het is mooi om te zien dat ook tijdens een crisis dit proces goed is en goed blijft gaan. Dat is voor mij een belangrijk hoogtepunt.'

Hoe heeft u de samenwerking met de drinkwatersector ervaren?

'Vanaf het begin; heel constructief. De drinkwaterbedrijven en Vewin willen altijd heel graag aan tafel zitten om mee te praten. Bij een overleg met ons, maar ook bijvoorbeeld bij de Beleidstafel

Droogte. Zij zitten namelijk aan het eind van de keten; zij krijgen het water waar ze drinkwater van moeten maken. Daarom is het bronbeleid zo belangrijk voor ze. Je kunt altijd met ze in gesprek gaan. Van hun kennis heb ik ook dankbaar gebruikgemaakt, want toen ik net begon, wist ik nog niet zoveel van de waterketen af. Ze hebben me echt opgeleid.'

'Ook het contact met de drinkwaterbedrijven zelf en met Vewin vond ik heel leuk. Bij mijn bezoeken aan de verschillende drinkwaterbedrijven zag ik de verschillende regio's, situaties, bedreigingen en omstandigheden. Overal waar ik kwam, werd met zoveel enthousiasme uitgelegd wat ze deden en waar ze tegenaan liepen. Prachtig om te zien!'

Mijlpalen

'De al eerder genoemde waterketen, waar de drinkwaterbedrijven een onderdeel van zijn, is voor mij een belangrijke mijlpaal. Net als de aanwijzing van GenX als een ZZS in de Reach-Verordening (de Europese stoffenrichtlijn). Een mijlpaal vond ik ook de warme zomers van 2018 en 2019, waarin bleek dat voldoende drinkwater niet in de problemen was gekomen.'

Heeft u nog een advies voor uw opvolger?

'Met stip op nummer één: betrek bij de nieuwe Beleidsnota Drinkwater de omgeving en de samenwerkingspartners in de keten. Dit moet je echt met elkaar vormgeven om ervoor te zorgen dat de thema's, de kansen en de risico's daarin goed zijn vastgelegd. En heel belangrijk is een integrale aanpak van opkomende stoffen. Als je bekijkt hoeveel tijd, inzet en discussies nodig waren om voor GenX en PFAS tot een normering te komen, dat kunnen we nooit doen voor alle stoffen die nog gaan komen. Advies dus aan mijn opvolger om ervoor te zorgen dat dat goed geregeld is.'

'Ik ga ze heel erg missen! Zowel de mensen van Vewin als van de drinkwaterbedrijven. Het was een heel intensief traject dat we hebben doorlopen, maar we hebben altijd een goed contact gehad. Dat je elkaar kunt bellen als er wat is en het gewoon kunt uitspreken als je het ergens niet mee eens bent. Dat is heel fijn samenwerken.'

Het Waterpaspoort van...

Naam: Laura Bromet

Leeftijd: 50

Functie: Tweede Kamerlid GroenLinks

Aantal glazen kraanwater per dag:

ik drink eigenlijk nooit puur kraanwater. Wel de hele dag door thee, ik denk wel 10 glazen.

Op het gebied van water ben ik trots op:

dat ik namens GroenLinks woordvoerder water ben. Zowel op het terrein van waterveiligheid als waterkwaliteit staat Nederland voor grote uitdagingen. Ik ben blij dat ik daar als volksvertegenwoordiger aan mee mag werken.

Ik heb iets met water omdat:

ik woon in Waterland! Als ik uit mijn raam kijk, zie ik meer water dan land. Water trekt veel vogels aan. Ik ben een echte natuurliefhebber. Water ziet er geen moment hetzelfde uit. Het is nooit saai!

Mijn speerpunt voor het waterbeleid is:

de waterkwaliteit in Nederland staat onder enorme druk door vermesting, bestrijdingsmiddelen en chemicaliën. Dat is een schande voor een van de rijkste landen ter wereld, en moet heel snel verbeteren.

Als ik aan water denk, dan:

denk ik aan mijn vaartochtjes door het Varkensland, een natuurgebied onder de rook van Amsterdam, waar je in het voorjaar nog altijd de grutto kunt horen.

Streven: klimaatneutraliteit in 2050, vervuiling terug naar nul voor een gifvrij milieu

Green Deal biedt ook blauwe kansen

Op 11 december 2019 zijn door de Europese Commissie de plannen voor een Europese Green Deal gepresenteerd. De Green Deal kan gezien worden als een overkoepelend werkprogramma voor de komende vijf jaar op het gebied van klimaat en milieu. Eerste uitvoerend vicevoorzitter van de Europese Commissie Frans Timmermans draagt de hoofdverantwoordelijkheid voor de Green Deal. Hij schrijft in de inleiding ervan: 'De urgentie is hoog, maar er zijn ook grote kansen.' Onder het motto 'het gaat niet snel genoeg, het moet sneller' heeft de Europese Commissie een inhaalslag voor klimaat- en milieubeleid aangekondigd.

Wat heeft de drinkwatersector met de Green Deal te maken, of omgekeerd, wat betekent de Green Deal voor de sector? Het uitgangspunt van de Green Deal is om klimaat- en milieudoelstellingen te 'mainstreamen', oftewel deze doelstellingen te integreren in alle beleidsmaatregelen van de EU.

De voornaamste en meest uitgesproken ambitie in de Green Deal is om als Europa in 2050 klimaatneutraal te zijn. Om dit te bereiken is er een Klimaatwet voorgesteld waar alle EU-lidstaten zich aan moeten houden. Volgens de Commissie draait de Green Deal om het welzijn van de burgers en richt hij zich daarom naast klimaatbeleid ook op een betere bescherming van het milieu. Dit wordt kracht bijgezet met de zogenaamde 'zero pollution ambition': het streven om vervuiling tot nul terug te dringen om te komen tot een gifvrij milieu.

Van deal naar real

De nieuwe plannen zijn veelomvattend en zullen in de komende jaren verder worden uitgewerkt. Nooit eerder waren vergroening en verduurzaming de leidraad voor intersectorale samenwerking. De integratie van sectoraal beleid wordt gezien als een gemeenschappelijk belang. Nationale strategieën en plannen zullen worden beoordeeld aan de hand van robuuste klimaat- en milieucriteria met aandacht voor onderlinge samenhang van sectoren.

In het schema op pagina 35 staan de belangrijkste bouwstenen van de Green Deal weergegeven en worden per onderdeel toegelicht. De planning in dit tijdschema zal door de COVID-19 uitbraak echter mogelijk opgeschoven worden.

Actieplan lucht, water en bodem

Het actieplan om de vervuiling van lucht, water en bodem terug

te brengen tot nul lijkt het meest relevant voor het beleid dat de drinkwatersector aangaat. Doelen van het actieplan lucht, water en bodem zijn o.a. het in stand houden van biodiversiteit in meren en rivieren, het verminderen van schadelijke verontreiniging door microplastics, farmaceutische producten, de overmaat aan nutriënten en industriële vervuiling. De Commissie zal daarvoor maatregelen voorstellen om de vervuiling door lozingen van stedelijk afvalwater en door nieuwe of bijzonder schadelijke bronnen van verontreiniging, en de gecombineerde effecten van deze stoffen aan te pakken. Daarnaast moeten ook de 'van boer tot bord strategie', de 'industriestrategie' en de 'chemische stoffen strategie voor duurzaamheid' bijdragen aan het verminderen van vervuiling.

'Van boer tot bord strategie'

Het uitgangspunt van de 'Van boer tot bord strategie' is dat Europees voedsel veilig, voedzaam en van hoge kwaliteit moet blijven, en moet worden geproduceerd met zo weinig mogelijk impact op de natuur. De Commissie benadrukt dat daarvoor het gebruik van chemische pesticiden, meststoffen en antibiotica, de afhankelijkheid daarvan en de risico's aanzienlijk teruggedrongen moeten worden. In deze strategie zal de Commissie aangeven hoe zij dit wil bereiken. De Commissie wil bijvoorbeeld dat 40% van het budget voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid gaat bijdragen aan klimaatactie.

Chemische stoffen strategie voor duurzaamheid

De duurzaamheidsstrategie inzake chemische stoffen is gericht op de bescherming van volksgezondheid en het milieu tegen gevaarlijke chemische stoffen. Samenwerking van o.a. industrie en wetenschappelijke instanties en een verbeterd rechtskader moeten zorgen voor meer transparantie bij het prioriteren van maatregelen

Eurocommissaris Frans Timmermans.

voor het omgaan met chemische stoffen. Met deze wetenschappelijke inslag wil de Commissie de risico's van hormoonontregelende stoffen, gevaarlijke chemische stoffen in producten, met inbegrip van ingevoerde producten, gecombineerde effecten van verschillende chemische stoffen en zeer persistente chemische stoffen terugdringen.

Industriestrategie

In maart 2020 heeft de EU een industriestrategie vastgesteld, waarin modernisering van de industrie door de ontwikkeling van klimaatneutrale en circulaire producten en het koolstofarm maken van energie-intensieve industrie essentieel is. Daarbij zal met toenemende digitalisering worden ingezet op verbeterde monitoring van lucht- en waterverontreiniging.

Europese Klimaatwet

Het voorstel voor de Europese Klimaatwet legt wettelijk vast dat de netto uitstoot van broeikasgassen in de EU in 2050 tot nul wordt teruggebracht, zodat klimaatverandering wordt teruggedrongen. De Klimaatwet vormt hiermee de kern van de Europese Green Deal en verankert de mondiale klimaatovereenkomst van Parijs.

Actieplan circulaire economie

In maart is het actieplan circulaire economie gepresenteerd met als een van de hoofddoelen om markten voor klimaatneutrale en circulaire producten te stimuleren en daarmee te zorgen voor o.a.

minder afval. Gebruik van (wegwerp)plastic zal verder worden teruggedrongen en er komt betere monitoring van afvalstromen om te voorkomen dat zorgwekkende stoffen in het milieu terecht kunnen komen.

Klimaatadaptatiestrategie

De Commissie zet naast het tegengaan van klimaatverandering in op klimaatbestendigheid, veerkracht, preventie en paraatheid. Publieke en private investeringen moeten helpen in de hele EU instrumenten te kunnen ontwikkelen om risico's van klimaatverandering te beperken.

EU-biodiversiteitsstrategie

De Europese Commissie werkt aan een ambitieus mondiaal kader voor de bescherming van de biodiversiteit, om de kwaliteit en kwantiteit van de Europese bossen te helpen verbeteren en om klimaatneutraliteit te bereiken en een gezond milieu tot stand te brengen.

Verdere uitrol van de Green Deal

De verschillende strategieën die de Green Deal vormen, zullen de komende jaren uitgerold worden en moeten leiden tot ambitieuzere EU-wetgeving. Daarbij blijft het de vraag of de soep door de lidstaten zo heet zal worden gegeten als dat hij door de Commissie wordt opgediend.

Ursula von der Leyen, voorzitter Europese Commissie.

Nieuwe voorstellen Europese Commissie	Planning ¹
Actieplan om de vervuiling van lucht, water en bodem terug te brengen tot nul	2021
'Van boer tot bord strategie' met o.a. maatregelen om het gebruik en het risico van chemische pesticiden, meststoffen en antibiotica sterk te beperken	Voorjaar 2020
Herziening van maatregelen ter bestrijding van industriële vervuiling	2021
Chemische stoffen strategie voor duurzaamheid	Najaar 2020
Europese Klimaatwet	✓ Maart 2020
Actieplan circulaire economie	✓ Maart 2020
Klimaatadaptatiestrategie	Najaar 2020
EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 en maatregelen om oorzaken van biodiversiteitsverlies aan te pakken	Voorjaar 2020 en 2021

Vewin-prioriteiten tijdens verdere uitwerking van de Green Deal

- Maak initiatieven rond landbouw, chemische stoffen, medicijnresten, microplastics en klimaatadaptatie concreet met expliciet aandacht voor de bescherming van drinkwaterbronnen.
- Zorg voor betere afstemming van bestaande EU-wetgeving, zoals de Prioritaire stoffenrichtlijn, het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, de registratie en toelating van chemische stoffen (REACH) en de bestrijdingsmiddelenwetgeving, met de Kaderrichtlijn Water (KRW).
- Zorg voor verbeterde implementatie van de KRW om de doelen in 2027 te behalen.
- Maak een nadere concrete uitwerking van de Europese Strategische Aanpak van Medicijnresten in het Milieu.

Vewin onderschrijft het streven van de Commissie om vervuiling tot nul terug te brengen om te komen tot een gifvrij milieu.

1. Dit indicatieve tijdschema zou door de uitbraak van COVID-19 mogelijk opgeschoven kunnen worden.

Achterspiegel

Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging voor PFAS bieden onvoldoende bescherming voor drinkwater

Het RIVM heeft onlangs op verzoek van het ministerie van IenW Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging (INEV's) afgeleid voor de stoffen PFOS, PFOA en GenX in grond en grondwater. De nu voorgestelde INEV's voor grondwater voor de drinkwatervoorziening zijn veel hoger dan de eerder afgeleide indicatieve richtwaarden voor PFOA en GenX in drinkwater.

Op grond van de nu voorgestelde INEV's zou geconcludeerd kunnen worden dat geen sprake is van ernstige verontreiniging van grondwater voor de drinkwatervoorziening, terwijl de indicatieve richtwaarden voor het drinkwater wel worden overschreden.

Vewin vindt dit zorgwekkend en ongewenst. De INEV's voor grondwater voor drinkwater moeten volgens Vewin gelijkgesteld worden met de indicatieve richtwaarden voor drinkwater. Vewin vindt het daarnaast van groot belang dat de locaties en omvang van PFAS-verontreinigingen in beeld worden gebracht, evenals de mogelijke impact daarvan op de drinkwaterbronnen.